

Magyar Statisztikai Társaság Etikai Kódexe

PREAMBULUM

A statisztika a tudomány és az élet szinte valamennyi területét, tevékenységét átszövi és a statisztikai tevékenység azon a meggyőződésen alapul, hogy a végzése során keletkező, a széleskörű nyilvánosság számára elérhető tartalom, információ a társadalom hasznára válik. Kiemelkedő szerepet játszik a magyar gazdaság és társadalom mindenkori állapotának és az azokban zajló folyamatoknak a hiteles, valóság-hű, megbízható bemutatásában. A társadalom tagjainak joguk van arra, hogy független, pártatlan, hatékony és szakszerű statisztikai munka segítse őket a bonyolult folyamatokban való eligazodásban. A statisztikai tevékenységre vonatkozó jogszabályok a túlszabályozottság veszélye nélkül nem terjedhetnek ki a társadalom jogos erkölcsi követelményeinek megfelelő valamennyi normára, és nem szabályozhatják a statisztikai munka valamennyi részletét. Ezért a Magyar Statisztikai Társaság (MST) - a statisztikai munka elősegítése, valamint a statisztikai tudomány és tevékenység objektivitásának és tisztaságának megőrzése érdekében - Etikai Kódexet (Kódex) alkotott. Ebben épített a korábban meglévő Kódex alkalmazása során szerzett tapasztalatokra, követte más szakmák hasonló irányú törekvését, valamint az ISI többször kiadott etikai iránymutatását.

A Kódex legfontosabb célja, hogy azokat a kiemelkedően lényeges erkölcsi elveket és magatartás-szabályokat tartalmazza, amelyeket minden statisztikus és a statisztikát a nyilvánosság előtt alkalmazó számára követésre méltónak ítél, kifejezésre juttatva a tudomány objektivitása és tisztasága iránti elkötelezettséget, valamint a társadalom iránt érzett felelősséget.

A Kódex elő kívánja segíteni *a hitelességébe vetett hit általánossá válását a közgondolkodásban*, a statisztikai munkát övező közbizalom erősítését, a statisztikusok megbecsülését.

A Kódex a leglényegesebb etikai elveket és magatartási szabályokat rögzíti, de nem foglalja írásba a statisztikusoktól elvárható összes *normát*, de akiktől elvárható, hogy betartsák az általános erkölcsből levezethető követelményeket is.

A Kódex legitimitását az adja meg, hogy ez az ország legnagyobb létszámú és hatáskörű civil statisztikai szervezete, amely bárki számára nyitott.

I. FOGALMAK, DEFINÍCIÓK ÉS ÉRTELMEZÉSEK

Az Etikai Kódex értelmezésében:

1. Statisztika: A tömegjelenségek számszerű, adatok segítségével való leírására, az azokból való következtetések levonására szakosodott tudomány és a hozzá elválaszthatatlanul kapcsolódó gyakorlat.

2. A Hivatalos Statisztikai Szolgálat szereplői: A többször módosított 1993. évi XLVI. Tv.-ben (Statisztikai törvény) felsorolt minisztériumok és országos hatáskörű szervek statisztikai munkakörben foglalkoztatott munkatársai.

3. Statisztikus: A statisztikai tevékenységet folytató személy. Statisztikus, jellemző módon a Hivatalos Statisztikai Szolgálat dolgozója, a statisztika oktatója, kutatója, a gyakorlati élet különböző területein működő, statisztikai munkát végző személy, így az adatgyűjtő, adatszolgáltató és a felhasználó.

4. Adatgyűjtő és adatszolgáltató: Adatgyűjtő az a személy, aki az elsődleges statisztikai adatokat felveszi, megkérdezi, rögzíti. Az adatszolgáltató az a természetes vagy jogi személy, aki törvény által előírt módon, illetőleg önkéntesen saját magáról adatokat szolgáltat. Esetenként, ha az adatszolgáltató akadályoztatva van (pl. betegség, távollét miatt), helyette adatait megbízottja is átadhatja az adatgyűjtőnek. A hivatalos statisztikában jellemző módon az adatgyűjtő az adatszolgáltatókkal áll kapcsolatban.

5. Felhasználó: Minden olyan, a hivatalos statisztikai szolgálat keretein belül és azon kívül tevékenykedő személy és szervezet (statisztikák másodközlői, kutatók, oktatók, politikusok, a nyomtatott és elektronikus sajtó szereplői) aki statisztikai adatokat és elemzéseket nyilvánosságra hozatal céljából átvesz, feldolgoz, elemez. Szakmai tevékenységére etikai értelemben a statisztikusokkal azonos magatartási szabályok érvényesek.

6. Statisztikai feldolgozás: a saját tevékenység során összegyűjtött vagy más forrásból átvett adatok statisztikai eszközökkel történő feldolgozása.

7. Statisztikai elemzés: a statisztikai feldolgozás során keletkezett adatokból következtetések levonása.

8. Statisztikai adatok és elemzések közzéte: minden olyan tevékenység, aminek célja a megfelelő adatok, ill. elemzéseket döntés előkészítéshez való felhasználása, vagy nyilvánosságra hozatala.

9. Nyilvánosság: Nyilvánosságnak kell tekinteni a bárki számára hozzáférhető, alábbi fórumokat: könyv, folyóirat, újság, rádió, TV, sajtótájékoztató nyilvánosan terjesztett hanganyag (magnószalag, CD, DVD, stb.), internetes portál, előadás, utcai plakát. Nem tekinthető nyilvános megjelenésnek a zárt körben terjesztett kiadvány, hanganyag, nem nyilvános előadás, kiadvány, szerkesztetlen és ellenőrizetlen internetes fórum.

10. Felelősség: Etikai értelemben a követelményeknek való megfelelés mindenkor és minden szempontból az egyén kötelessége, tehát a felelősség is a kódex személyi hatálya alá tartozó egyénnel kapcsolatban merül fel.

I. A Kódex hatálya

A MST Etikai Kódexe minden, nyilvánosságra kerülő statisztikai cselekményre és a cselekményben résztvevő szereplőkre (adatszolgáltató, adatgyűjtő, adatelemző, felhasználó) vonatkozik.

III. Magatartási szabályok

1. A statisztikusok és a társadalom kapcsolata.

1.1 A statisztikai munka végzése azon meggyőződésre épül, hogy a széleskörűen elérhető, jól megalapozott információ a társadalom előnyére válik. A statisztikusoknak munkájukkal mindig a társadalom érdekeit kell szolgálniuk, és úgy kell dolgozniuk, hogy munkájukkal nem adjanak okot félreértelmezésekre vagy a munkájuk eredményével való visszaélésekre. A statisztikus nem élhet vissza azokkal az információkkal, amelyek munkája során tudomására jutottak, s nem használhatja fel azokat önkényesen sem saját, sem mások érdekeinek alátámasztására, vagy mások hátrányára.

1.2 A statisztikai munka során törekednie kell a tárgyilagosságra, félelemtől és részrehajlástól mentesen kell törekedniük szakmai tisztességük megőrzésére. Nem vállalhatnak részt és nem játszhatnak össze félrevezető eredményeket célzó módszerek kiválasztásában, a statisztikai ténymegállapítások utasításra vagy hanyagságból bekövetkező elferdítésében. A statisztikus munkáját sok tényező nehezíti, ennek ellenére a statisztikusokat szakmai kötelezettség köti, hogy ellenálljanak az adatgyűjtést, elemzést, értelmezést és közzétételt illető olyan szemléletmódoknak, amelyek (félreérthetetlen vagy hallgatólagos módon) valószínűleg a félrevezetést vagy félretájékoztatást, és nem az ismeretek előmozdítását szolgálják.

1.3 A statisztikusok a statisztikai munkát mindenkor szakszerűen, a statisztika tudomány által módszertanilag elfogadott legjobb eljárások alkalmazásával kell, hogy végezzék.

2. A statisztikusok és a munkáltatók valamint a különböző szakterületen dolgozó munkatársak kapcsolata.

2.1 A statisztikai munka végzése során a munkáltató jogosult elvárni a statisztikusoktól, hogy magas szinten műveljék szakterületüket, tudatában legyenek ismereteik, valamint adataik korlátaival, munkájuk során vegyenek figyelembe gazdaságossági szempontokat, és körültekintően kezeljék a munkáltatójuktól kapott bizalmas információkat.

2.2. A statisztikus jogosult elvárni, hogy a munkáltatók tartsák tiszteletben szakmai függetlenségét, segítsék a statisztikai munka tárgyilagos végzését, az eredmények befolyásmentes közlését. A statisztikusnak és a munkáltatónak együtt kell működnie annak érdekében, hogy a társadalom –a statisztika révén – hasznos ismeretekkel gyarapodjon.

2.2 A statisztikai munka végzése során a statisztikusoknak gyakran együtt kell működniük más szakterületek munkatársaival, mely esetben közölniük kell saját etikai elveiket, ugyanakkor figyelembe kell venniük más szakterületek etikai elvárásait. A statisztikusoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a statisztikai munka során saját és más szakterületek etikai elvei és hallgatólagos megállapodásai összehangoltak legyenek és ezen etikai elvekről minden résztvevő tájékoztatva legyen és elfogadja azt.

3. A statisztikusok és az adatszolgáltatók kapcsolata.

3.1 A statisztikai célú adatfelvételek témái és módjai sok esetben érzékenyen érinthetik az adatszolgáltatókat. Ezért a statisztikai célú adatfelvételeknél figyelembe kell venni az adatszolgáltatók érzékenységét, ami azért is fontos, mert a túlzott mértékű információgyűjtés erősítheti a statisztikával szembeni ellenállást, s ez a statisztikusok iránt bizalomvesztést okozhat.

3.2 A statisztikai célú adatfelvételek jó részét az adatszolgáltatók önkéntes és jól tájékozott beleegyezésére kell alapozni. Az adatszolgáltatók legyenek mentesek minden olyan benyomástól, hogy részvételük kötelező vagy, hogy nemleges válaszuk esetén valamilyen hátrány érheti őket, legyenek tisztában azzal a jogukkal, hogy az adatfelvétel bármely stádiumában és bármely okból visszavonhatják az általuk szolgáltatott információkat. Az önkéntes és jól tájékozott beleegyezés biztosításakor el kell kerülni, hogy egyfelől túl részletes, felesleges és érthetetlen legyen a tájékoztatás, másfelől viszont azt is, hogy a statisztikus az adatfelvétel lényeges körülményeit ne, vagy félreérthetően közölje.

3.3 A statisztikai célú adatfelvételek adatszolgáltatóit védeni kell részvételük lehetséges káros következményeitől. Az adatszolgáltatók sérelmet szenvedhetnek az adatfelvételben való részvétel körülményeitől, a túlságosan személyes, érzékeny kérdések által okozott megrázkódtatásoktól. Ezért az adatfelvétel során minimális mértékűre kell szorítani az adatszolgáltató és közvetlen környezetével fennálló viszonyban okozott esetleges zavart.

3.4 A statisztikai célú adatfelvételek során az adatszolgáltató által jelentett adatokat szabad csak felvenni és az adatok feldolgozásakor, az adatok nyilvánosságra hozásakor a felvett adatokat csak módszertanilag indokolt esetben lehet megváltoztatni úgy, hogy az esetleges változtatások indoka és módszere bárki számára hozzáférhető legyen.

3.5 Az adatszolgáltatónak, akár jogszabályi kötelezettség akár önkéntes alapon szolgáltat adatot, törekednie kell arra, hogy az általa szolgáltatott információk valóságosak legyenek, ha pedig a valóságtartalmuk bizonytalan ezt a körülményt közölniük kell az adatfelvételt végrehajtó statisztikussal.

3.6 A statisztikai munka minden fázisában védeni kell az adatszolgáltatók bizalmas adatait. A statisztikusok kötelessége, hogy elkerüljék adatszolgáltatóik bizalmas adatainak azonosítását, adataik felfedésének kockázatát pedig minimálisra korlátozzák.

4. A statisztikusok és a felhasználók kapcsolata.

4.1 A közvélemény bizalmának az előmozdítása és megőrzése érdekében a statisztikusok pontosan és korrekt módon kell ismertetniük eredményeiket, beleértve az adatok magyarázó erejét. A statisztikusok feladata, hogy felhívják a potenciális felhasználók figyelmét az eredmények és adatok megbízhatóságának és alkalmazhatóságának a korlátaira.

4.2 A statisztikusoknak félelem vagy részrehajlás nélkül kell törekedniük a tárgyilagosságra, olyan módszerek kiválasztásával és alkalmazásával, melyekkel a legpontosabb eredményeket lehet elérni. Munkájuk minden eredményét nyíltan, a teljesség igényével és átláthatóan kell bemutatniuk függetlenül annak kimenetelétől. A statisztikusoknak figyelmeztetniük kell a felhasználókat a lehetséges hibás értelmezésekre, vagy az eredmények helytelen használatára. Amennyiben az eredményeket rosszul értelmezik, vagy használják, intézkedni kell a potenciális felhasználók tájékoztatásáról.

4.3 Az adatok közlésekor törekedni kell azok forrásának, valamint tartalmának, az ún. meta adatoknak a minél pontosabb leírására. Ezeket a háttér-információkat az elvárható legrészletesebben, ugyanakkor még áttekinthető módon kell közölni. Az elemzéseknek az adatok pontos megjelölése mellett tartalmazniuk kell a módszer pontos leírását (hivatkozás), a számításoknál alkalmazott programcsomag megnevezését és általában minden olyan körülményt, ami a felhasználó számára – a megértés, a követhetőség, az ellenőrizhetőség és megismételhetőség (reprodukálhatóság) miatt - fontos lehet.

4.4. Az adatok elemzésekor a statisztikusnak a tudomány mindenkori állása szerint legjobbnak ítélt és elérhető módszert kell alkalmaznia, és gondoskodnia kell arról, hogy az alkalmazott módszert a felhasználók minden részletében megismerhessék.

4.5. A statisztikai munka minden fázisában tartózkodni kell a statisztikai módszertan látszólagos, a felhasználó megtévesztését jelentő eljárások alkalmazásától. Amennyiben a rendelkezésre álló adatok, módszerek, eszközök stb. választást engednek meg az elemzésekben, a választást a statisztikus indokolni köteles, illetve megfelelő hivatkozásokkal fel kell hívnia a figyelmet az általa alkalmazott módszerek korlátaira.

4.6 A statisztikai adatok és elemzések felhasználása során a felhasználó legyen tekintettel a statisztikák tényleges tartalmára és összefüggéseire, ne használja azokat eleve elhatározott álláspont alátámasztására.

4.7. A felhasználók valóságghűen és részrehajlás nélkül értelmezzék a statisztikai adatokat és elemzéseket, kétség esetén konzultáljanak azok készítőivel. Ne értelmezzék át a hivatalos statisztikai közleményeket és ne működjenek közre félrevezető eredmények terjesztésében.

4.8. Mindenfajta statisztikai adat és elemzés közlésekor a statisztikusnak be kell tartania a publikálás általánosan elfogadott normáit (plagizálás kerülése, más gondolatainak helyes idézése, közreműködők szerepének bemutatása stb.).

IV. ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

1. Az Etikai Testület

1.1. A statisztika etikáján örködni az Etikai Testület (a továbbiakban ET) feladata.

1.2. Az ET független, munkáját az őt létrehozó MST Választmánya, vagy Elnöksége sem befolyásolhatja.

1.3. Az ET 11 tagból áll, élén az Elnökkel.

1.4. Az ET tagja és elnöke lehet az MST bármely olyan tagja, aki szakmai tudásával és feddhetetlen szakmai magatartásával erre rászolgál. Tagjai a hivatalos statisztika mellett az akadémiai szférát, a más területeken dolgozókat és a felhasználókat is reprezentálják.

1.5. Az ET-t - a tagok ajánlásai alapján - az MST Választmánya kéri fel és hívhatja vissza.

1.6. Megalakulása után az ET elnökét a Testület 11 tagja egyszerű többséggel választja meg, majd a testület kialakítja Ügyrendjét.

1.7. Az ET bármely tagjának tagságát, méltatlanná válás esetén az MST Választmánya a közgyűlés összehívásáig felfüggesztheti.

1.8. Az ET mandátuma négy évre szól, a tagok korlátozás nélkül újra választhatóak, munkájukért térítést nem kapnak.

2. Az Etikai Testület működése

2.1. Az ET a szükségleteknek megfelelően ülészik. Az ülésekről emlékeztető készül, amit az Elnök az MST Választmányának minden alkalommal megküld.

2.2. Az ET tagjai a statisztikusok és szervezeteik etikus magatartásán örködvé figyelemmel kísérik a statisztikával összefüggésbe hozható eseményeket és amennyiben etikai értelemben aggályos jelenségeket észlelnek, azokat üléseiken megtárgyalják és a Testület szükség esetén Eseti Állásfoglalást ad ki.

2.3. Az ET-hez bármely természetes vagy jogi személy - hagyományos, vagy elektronikus úton - írásos panaszt nyújthat be, ha a *III. Magatartási szabályok*ba ütköző cselekményt észlel. Az ET szóbeli bejelentéseket nem fogad.

2.4. Az ET valamennyi hozzá beérkezett a lehető legrövidebb időn belül megtárgyal, a panaszt minősíti és ennek eredményéről, elfogadásáról, vagy elutasításáról a panaszt és a bepanaszoltat értesíti és mérlegelést követően az eset súlyosságának függvényében Eseti Állásfoglalást adhat ki.

2.5. Eseti Állásfoglalás esetén az ET alaposan mérlegeli az általa kifogásolt esemény, jelenség, a hozzá benyújtott panaszok súlyát, azok várható hatását, valamint azt, hogy ezek oka mulasztás, szakmai hozzá nem értés, vagy éppen szándékos félrevezetés. Ugyancsak mérlegeli azt, hogy az esemény szereplője hivatásos statisztikus vagy a statisztikát kevéssé ismerő személy volt.

2.6 Az ET döntését követően a bepanaszolt, ha vitatja a döntés helyességét, az Állásfoglalásban foglaltakat, az MST Választmányához fordulhat, fogalmazhat meg írásos kifogást. Az MST Választmánya, mérlegelést követően vagy elutasítja a kifogást, vagy az ügyet visszautalja az ET-nek újbóli tárgyalásra. Egy ügyben egy esetben kerülhet sor újra tárgyalásra. A második Állásfoglalás ellen nem lehet kifogást benyújtani.

V. EGYÉB RENDELKEZÉSEK

1. Az ET évente összefoglaló jelentést Beszámolót készít az MST választmányának.
2. A Beszámolóban az ET rámutat az elmúlt időszakban tapasztalt esetleges aggályos fejleményekre, helyes példákat bemutatva vázolja az ezekben a helyzetekben követendő magatartásokat.
3. Az ET eseti Állásfoglalásait és a Beszámolót az MST honlapján hozza nyilvánosságra, illetve felkéri a Statisztikai Szemle és a Területi Statisztika szerkesztőségét ezek közzétételére.

Budapest 2016. november 24.